

השעה היתה קרוב לחצות. גבר בעל קרן מה ילד נראה מטיל ברחוב דינונו, תל אביב, לבוש חליפת ערב שחורה, צילנדר שחור הבוש לראשו, מרכיב מונוקל ומקל טיולים בידו. הילוכו היה עצוב ואיטי.

הוא נעצר מול קפה כסוף, התיישב ליד אחד השולחנות שכבשו את רוחב המדרכה. הסקרנים למיניהם, שמילאו כורסם בקדוש את קפה האמנים, ניסו לגחש את זהות הגבר המסתורי, שדמה כשני כתמי צבע שמן לטולדולוסטרק, הצייר שהנציח את יצאניות פאריס וחי הבוהמה הצרפתית של המאה הקודמת.

הסקרנים הצליחו רק בקושי לגלות כי הצייר המחופש היה צייר אמיתי: משה ברנשטיין נמור'הקומה, בעצמו תושב קבע של כסית, שהיה אותו ערב בדרכו לנשף תחישות.

הבריה לורשה. כמו במקרה של טולדולוסטרק, נחזף גם ברנשטיין למכחול

מנהל הוצאת דולק בהאמבורג קיבל לידיו את הספר האנגלי והחל קורא אותו באופן שיגרתי. הספר, סוס העץ מאת אריק חיל-יאמס, היה ספר מצליח. שנים עשר וחצי מיליון טפסים. בתריסר שפות, כבר נמכרו. עתה הוצע הספר גם למור'ה הגרמני, לשם פרסום תרגום בשפת-אמו.

אולם מעמוד לעמוד גברה מורת-רוחו של האנס דולק. סוס העץ מספר על שלושה שבויים בריטיים (שהמחבר עצמו היה אחד מהם) שהצליחו לרמות את השומרים הגרמניים ולברוח ממחנה-השבוי סטלאגאוור 3. בדומרק באו הבורחים במגע עם קבוצת לוחמי מהתרת. תוך כדי כך סיפר איש המהתרת זיגמונד כיצד שיחרר את מנהיגו: "הרגנו כמה גרמנים".

דא הנגיף בקדשן. זה היה יותר מדי בשביל לבו הגרמני הרך של האנס דולק. מיד החזיר לסיכון הבריטי את הספר, בתור ספת מכתב: "זהו ספר שקרני ומגמתי

הוא שידה בכל אך לא יד כל בה. אמנם חובביותה העיקרית הן ארכיטקטורה וציור, שייקספיר וספרים, מוסיקה והש" פה האנגלית, אך לא איכפת לה שלא להתכתב עליה דוקא.

היא אומרת שהיא מתעניינת ויכולה לכתב הכל, חוץ מפרטורסליה.

אין צורך לחפש כדי לגלות את חוש ההומור שלה. היא טוענת שרצונה להתכתב עם אנשים, עם עקרונות או בלי הגונים או נבלים — ובלבד שהיו בעלי חוש הומור, ושלא ישכחו את סימני ה' פיסוק במכתביהם.

קצין ומהנדס

מי רוצה מהנדס להתכתבות? (970/914) הוא בעל החה של מהנדס, אולם עברו הוא לא פחות מעניין.

בגיל 16 נעצר על ידי הבריטים, בגלל היותו חבר מחתרת, בילה ארבע שנים במחנות מעצר בארץ ובאפריקה. בזמן מלחמת השחרור היה קצין, וזכה, אומר הוא, לחצות פעמיים את הגבול המצרי. עם שחרורו נכנס לסכנין, יצא ממנו מ'הנדס. איזה, בדיוק לא פירש.

הוא מעוניין בהתכתבות עם נערה ל'מעלה מגיל 18, "גאה בחיצוניותה וגאה בפנימיותה", כפי שהתבטא. במכתביו, ודאי יספר לה שהוא כבן 28 ודחי.

מדעים מדויקים והיפוכם

(970/915) היא חיפאית בת 22, שסיימה את לימודיה במדעים מדויקים ועוסקת בהם הלכה למעשה. היא מוכנה ורר צה להוכיח את ההיפך לכל אלה הפוסקים כי נערות העוסקות במדעים יבשים חסרות כל חוש לדברים אחרים.

אני מקוה שהיא תצליח לשכנע רבים בהוכחותיה.

פלמחניק בבראזיל

אינני יכולה שלא להתמלא גאחה כש'אני רואה מכתב המגיע אלי מארץ ר' חוקה.

תהילתי הגיעה גם עד בראזיל, משם קיבלתי את מכתבו של (970/916), ה'טוען כי עבר כבר את גיל הדואר הסנטימנטלי ועדיין צעיר מדי בשביל מודעות במעריב. הוא בן 26, דתי, הרפתקן פלמחניק ותיק, המשוטט בעולם הרחב, בעיקר בחלקו הדרומי, בחיפוש אחר ה'שד יודע מה. "נגיד, לצרכי פרסום, בחי' פוש אחרי עצמי, הדור האובד והאנושות המתבוססת", אומר הוא בהלצה.

פרטים פיזיים ומנטליים אין הוא נתן לפרסום. הוא מוכן רק לספר לי שהתח' ביב שלו הוא גולגולת מצומקת, נחשים ארסיים ושמימיות ענק — מעורר תיאבון, מה? אבל חוץ מזה, גם שתלבים ונערות יפות.

על כל זאת ועוד יותר, יספר לצבריות בנות 22—20, בנות עיר או כפר, לא חשוב אך העיקר שתאהבנה את הטבע ותהינה רחבות אופק, אנטי סלוגניות ופרז'מוסיקליות.

עוד מהנדס

מהנדסים מתחילים להצטופף במדורי. עוד מעט אדרוש תוספת אקדמאית. אחד כזה הוא (970/917) ירושלמי, בן 42, אוהב טיולים, שחייה, מוסיקה קלאסית ובליוויים. אין הוא שונה כמלוא ה'נימה מבריות לאקדמאיות כמוני וכמו כמ. הוא היה רוצה תמונה מן הנערה בת ה'22—19 שתכתוב אליו. רצוי כי תהיה סטודנטית מתחילה, אומר הוא.

קיבוציניק סטודנט וסנוב

מכתב כלשונו: משום שהוא חובב כל כך (970/918): "הגעתי לכלל מסקנה שידוע לי מעט מאד על צורות חיים מסוימות וחושבתי שרק דרך עתון המופץ ברוב חלקי ה'ציבור, תיתכן האפשרות לשמוע עליהן מקרוב. על כן אני פונה אליך.

התדעי, הייתי רוצה לקבל מכתבים מאחד מהיושבים בספר, קיבוציניק מבני הקיבוציניקים החתומים; אמן בכל שטח שהוא; סטודנט לפילוסופיה וסטודנט ל'רפואה ואחרון: סנוב תל-אביבי.

אני מתארת לעצמי את ארשת פניך הלגלגנית בקראן את מכתבי. אך לנסות הן אפשר תמיד, לא כן? "כפי שאמר מורנו ורבנו פיטר צייני: 'צריך לנסות כל דבר פעם אחת, ופע' מיים אם הוא מוצא חן בעיניך."

תמיד הייתי מתרגזת כאשר הייתי שומעת, או קוראה, את הכינוי "שדכנית" מודבק אלי. המונח שדכנית הצטייר ב'עיני תמיד, ובדואי גם בעיניכם, בדמות אשה שמנה בעלת עינים קטנות ושקועות בחוריהן, שיער צבוע ושני טורי פנינים מלאכותיות. לא נעדרות גם, להשלמת התמונה, השיניים התותבות.

ואני יכולה להבטיח לכם שאני רחוקה מלהיראות כך. אני פשוט לא סובלת פנינים מלאכותיות. בעצם, גם לא אמיתיות. כעת, אתם יכולים לקרוא לי שדכנית אלף פעמים בשנתי ותגובתי תהיה חיוך, וכל כך למה?

לפני כחודש קיבלתי מכתב משותף מצעיר וצעירה המזמין אותי לחתונתם, ומספר לי שאני האחריות לכך. מובן ש'הסתקרנותי ורציני לראותם לפני כן. נפ' גשנו בביתה של הנערה. מובן מאליו שלא אמסר שמות.

היא פקידה קטנה בת 20, אחת מאותן נערות חמודות שאנו נתקלים בהן לרוב בתל-אביב. פשוטה, חבוהה טיפסייה גודנית, אך בצורה מלבבת. הוא — חיל, טוראי, ואפילו לא צנחן.

שמעתי מפיהם את הדימוי (כמעט) ב'מלואו. הוא פירסם מודעה בטורי הול, היא ענתה, החלה התכתבות. ראיתי את מכתביהם.

בתחילה היו המכתבים מאווסים ב'מקצת. ניכר היה שהוא משתדל ליפותו. מספר לה על שמיים זרועים כוכבים א'שם, על תוכנית ששמע ברדיו — דברים מעין זה. היא כותבת לו שראתה סרט מסויים, איננה מחבבת שחיצרים וכ'וכר.

הם נפגשים זמן קצר אחרי תחילת ה'התכתבות. מאז נשאו מכתביהם צורה אישית ונעימה יותר. בין ידיו אהבה אחד לשני היא מספרת לו על הבוס שלה המעצבן אותה, על גדות המחר אחרת, והוא עונה לה שבבוא העירה ישבור את שנינו.

כך, בערך, נמשך הדבר כשנה, עד ש'החליטו להתחתן. הוא משתחרר בימים אלה ומתכוון ללמוד בטכניון בשנה ה'באה. "מובן שאעבור אתו לחיפה", אומ'רת הכלה המיועדת. "אני שונאת לכתוב מכתבים."

הצנחן הפייטן

שמעתי כבר על צנחן העוסק בהריזה? לא? הרי לפיכך אחד כזה (970/912) ולא זו בלבד שיש לו כתב יד נהדר.

הגני בחור אמין עשוי ללא חת בעל דם ולא מיץ ומבשש רק אחת

להתכתב עם נערה שבלא עין הרע תהיה בעלת אופי ולא חסרת יופי

אינני מפלצת ולא טרן ולא גם לא דון זיואן כי אם — צנחן

חובב המין החלש ואוהב להשתעשע ועם אחת שיש בה ממש רצון להשתעשע

אם כן, חמודות השחזי העט כי דעי לך, בובונת הזמן הוא: כעת!

חם הפזמון חם פוט ואצפה ברון למכתבך מרותי.

הכל מלכד פטרורסליה

(970/913) עושה רושם של נערה ש'מלבד שיער יפה, יש לה גם משהו אחר בראש. היא בת 17.5, תלמידת שמינית, טוענת שאיננה אוהבת לימודים, אך איה'בת ללמוד. יש לה המון חובבניות וה'הבדל בינה ובין ישמעאל עליו השלום

ציור ברנשטיין ויצירתו "אם וידה" (רישום טוש)

דיוש: יצירה משחררת

עלידי קימתו הנמוכה. מספר ברנשטיין בן ה'36 על עצמו: "כבר בגיל שלוש וחצי גילו בי הורי כשרון ציורי — הייתי מש'חיר את כל קירות הבית ואת הרצפה בשברי פהם. כשהתבגרתי מעט, הייתי צורך כמו'יות אדירות של נייר. או חשבתי כי זהו החפץ היקר ביותר בעולם."

איש לא ניסה לטפח במשה הקטן את נטייתו לציור. אולם, כאשר גילו הוריו כי קומתו תהיה נמוכה בהרבה מקומת חבריו, וכאשר הנער העדין, חובב הקריאה, החל ברגיש בבדידותו הגוברת והולכת, נמצא הפתרון באמנות. אביו של משה, חסיד מק'פיד על מצבות, ניסה לעזור ולסייע לבנו. אך משה החליט כי עיירתו קרטוס ברזני צרה לו.

הוא ברח לורשה, התפרנס ממכירת עת'רים ברחובות. במעט הכסף שחסך, ומצויד בהמלצת כמה אמנים, נחקבל לבית הספר לאמנויות כולונה, אז מרכז התרבות היה'ר דית של מורת אירופה.

זוויות המרחב. מלחמת העולם ה'שניה הסביעה את זכותה עמוק מאד בנש'מת הצייר הצעיר. יותר מכל צייר אחר החי כיום בישראל, משה ברנשטיין הוא צייר השואה. הוא עבר את כל זוויות המל'חמה, ברח לרוסיה, חזר לפולין. שם גילה כי משפחתו נספתה כולה, הצטרף להכשרה ציונית והגיע ארצה.

תחילה עבד כפקיד, על מנת להתפרנס, צייר בשעות הפנאי. אולם כאשר גברה קדחת ה'יצירה, עזב את עבודתו, התמסר כולו לציור. ריו. תנאי חייו, בחדר הצר על גג בית תל'אביב, השתקפו היטב בציוריו.

נושאי עציבים, לקוחים מהחי השואה או מחיי יהדות הגולה. "אני חייב לצייר את הדברים האלה", סיפר במכתב, בפתיחת תערוכתו במוזיאון העירוני בתל-אביב. "עד'שלא אצור יצירה גדולה, שתשחרר אותי ממועקת השואה, עלי לצייר שוב ושוב את הנושאים האלה, כדי שאיש לא ישכח את מה שעשו לנו."

לחלוטין, ערימה של דברים מכוערים ביותר שלא היינו רוצים לנגוע בהם בקלשון. הפרק הגרוע ביותר בספר הוא זה בו מתפאר היהודי "האמין" זיגמונד כיצד רצח חיילים גרמניים רבים מאחור... איננו מתפללים כי ספר זה מצא לו מור'ה במדינת ישראל. שם מקומם..."

הסוכן הבריטי נדהם, לא על עצם הדחייה אלא על נוסח המכתב. ככל אנגלי טוב במצב כזה ישב מיד וכתב מכתב למערכת, מופנה לבטאון המו'לים הבריטיים. התוכן: "זוהי דוגמה אופיינית של הרוח הנאצית והתוקפנות הנאצית."

ההד היה מפתיע. המור'ל של ספרי ציר'ציל הציע כי אגודת המו'לים הבריטיים תטיל וזרם על כל הספרים הגרמניים, אם לא יודיע ארגון המו'לים הגרמניים בפ'י רוש שאינו מסכים לעמדת חברו דולק. ה'מציע הוסיף, למען הזהירות, שאינו יהודי.

גם העתונים הבריטיים קפצו על המציאה. שאל אחד מהם: האם יוסיפו המו'לים הבריטיים לפרסם בהתלהבות כזאת את ספרי'ה הזכרונות של גנרלים, מפקדי צוללות ומרג'לים גרמניים?

"רצח מתועב." עתה ביקש גם דולק את רשות הדיבור. הוא שלח מכתב לעתון ה'בריטי: "האם המו'לים הבריטיים היו מפרסמים ספר המבוזה חיילים בריטיים וה'מפאר רצח מתועב של חיילים בריטיים בידו ל'אלוהמים יהודיים?"

על כך הוסיף עורך העתון הערה משלו: "זוהי שאלה מזוויה. לו נרצחו מיליוני יהו'דים בריטיים בידי העם הבריטי, אפשר היה לתאר מצב כזה. אולם הרי זה לא קרה."

הכי אדיב מכולם היה, כמובן, המחבר עצ'מו. הוא קם להגנתו של המור'ל הגרמני. דע'חו של חיילאמס: כל אדם זכאי לדעה משלו, וכל מור'ל ראשי בהחלט להחליט כאותו נפשו איזה ספרים יש ברצונו להוציא לאור ואיזה לא.

• ביניהן השפה העברית, הספר הופיע בארץ באותו שם.